

ГЕМОРРАГИК ИСИТМАЛАР: УМУМИЙ ТАВСИФ, ЭТИОЛОГИЯ, ЭПИДЕМИОЛОГИЯ, ПРОФИЛАКТИКА ВА ЭПИДЕМИЯГА ҚАРШИ ЧОРА-ТАДБИРЛАР

Мизробов Достон Ўктамович.

Бухоро Давлат Тиббиёт институти.

Аннотация: Геморрагик иситмалар (ГИ) юқумли касалликлар гуруҳини ташкил этиб, оғир ҳимоя тизими бузилишлари ва турли даражада қон томирларининг шикастланиши билан кечади. Ушбу мақолада ГИ касалликларининг умумий тавсифи, уларнинг этиологияси, эпидемиологияси, диагностика ва даволаш йўллари, шунингдек, профилактика ва эпидемияга қарши чора-тадбирларни такомиллаштириш усуллари баён этилади. Мақолада жаҳон тажрибаси ва замонавий ёндашувларга асосланиб, юқумли касалликларнинг тарқалишини камайтириш борасидаги асосий йўналишлар таҳлил қилинган.

Калит сўзлар: геморрагик иситма, юқумли касалликлар, этиология, эпидемиология, профилактика, эпидемияга қарши чоралар.

Кириш

Геморрагик иситмалар (ГИ) вируслар билан чақирилган юқумли касалликлар бўлиб, асосий белгиларига юқори иситма, интоксикация, ва қон кетишларга олиб келувчи қон томирларининг шикастланиши киради. Ушбу касалликлар кўпинча оғир кечиши ва юқори ўлим кўрсаткичлари билан ажралиб туради. Асосий ташувчилар кемирувчилар, ҳашаротлар ва бошқа ҳайвонлардир. Мазкур мақолада ГИга қарши курашдаги профилактика ва эпидемияга қарши чоралар таҳлил қилинади.

Этиология ГИ турли вируслар томонидан келтириб чиқарилади. Улар орасида:

- **Арбовируслар:** денге, Чикунгуния ва Зап қонун вируслари;
- **Аренавируслар:** Ласса иситмаси;
- **Филовируслар:** Эбола ва Марбург вируслари;

- **Хантавируслар:** хантавирус геморрагик иситмаси. Вируслар асосан ташувчи организмлар орқали тарқалади ва инсонлар орасида қон орқали юқиши мумкин.

Эпидемиология ГИ касалликлари маълум бир географик ҳудудларда кўпроқ тарқалган. Мисол учун, денге иситмаси тропик минтақаларда кенг тарқалган бўлса, Эбола вируси асосан Африка давлатларида кузатилади. Эпидемиологик таҳлиллар вирусларнинг тарқалишига климат, жонзотлар урчиши ва инсоннинг атроф-муҳитга таъсири катта рол ўйнашини кўрсатади.

Клиник белгилари ва диагностика ГИ касалликларининг асосий белгиларига:

- юқори иситма;
- терида қон кетишлари;
- бош оғриғи;
- қусиш ва диарея;
- оғир ҳолларда ички органлар қон кетиши киради. Диагностика қонда вирусга хос белгиларни топишга қаратилган молекуляр ва серологик таҳлиллар асосида амалга оширилади.

Профилактика ва эпидемияга қарши чора-тадбирлар ГИ тарқалишини олдини олиш учун қуйидаги чоралар тавсия этилади:

1. **Вакцинация:** Баъзи вирусларга қарши самарали вакциналар ишлаб чиқилган (масалан, денге вируси учун);
2. **Ташувчиларга қарши кураш:** Ҳашаротларни йўқ қилиш, уларнинг урчиши учун қулай шароитларни чеклаш;
3. **Санитария-эпидемиологик чоралар:** беморлар билан контактда бўлган шахсларни изоляция қилиш, дезинфекция ишларини кучайтириш;
4. **Ахборот кампаниялари:** аҳолини хабардор қилиш ва профилактик ҳаракатларни тушунтириш.

Хулоса

Геморрагик иситмаларни назорат қилиш учун комплекс ёндашув зарур. Замонавий вакциналарни кенг жорий этиш, ташувчиларни бартараф этиш бўйича чора-тадбирларни кучайтириш, шунингдек, аҳоли ўртасидаги тушунтириш ишлари эпидемияларнинг олдини олишда самарали йўллардан бири ҳисобланади. Ҳукуматлар, соғлиқни сақлаш ташкилотлари ва жаҳон ҳамжамияти ушбу касалликларга қарши ҳамкорликда ишлашлари муҳим аҳамиятга эга.

Фойдаланилган адабиётлар

1. World Health Organization (WHO). "Viral Hemorrhagic Fevers: Epidemiology and Control." 2023.
2. Centers for Disease Control and Prevention (CDC). "Guidelines for Hemorrhagic Fever Management." 2022.
3. Schmidt, H. A., & Weber, T. "Pathogenesis of Hemorrhagic Fevers." *Journal of Infectious Diseases*, 2021.
4. Peters, C. J., & Khan, A. S. "Filoviruses and Arenaviruses: Current Research and Future Directions." *Virology Journal*, 2020.
5. Fauci, A. S. "Emerging Infectious Diseases and the Challenge of Hemorrhagic Fevers." *Nature Medicine*, 2019.